

Етапи педагогічного дослідження

Розпочинаючи педагогічне дослідження, важливо з'ясувати його вихідні положення, передусім актуальність проблеми, об'єкт, предмет, мету, гіпотезу та завдання (Рис.4.).

Тема дослідження
Актуальність проблеми дослідження
Об'єкт дослідження
Предмет дослідження
Мета дослідження
Методи дослідження
Гіпотеза дослідження
Завдання дослідження

Рис.4. Етапи педагогічного дослідження

Проблемою дослідження в широкому значенні є складне теоретичне або практичне питання, що потребує вивчення, вирішення. Вона має бути відображена насамперед у темі дослідження.

Об'єктом дослідження є частина об'єктивної реальності, яка на певному етапі стає предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта). У педагогічних дослідженнях об'єктами можуть бути діяльність педагогів, учнів, педагогічні відносини між суб'єктом і об'єктом навчально-виховної роботи, особистістю та колективом, між вихованням і самовихованням, організація пізнавальної діяльності учнів, навчально-виховний процес тощо.

Предмет дослідження — зафіксовані в досвіді, включені з певною метою за даних умов у процес практичної діяльності людини сторони, якості та відносини досліджуваного об'єкта. Поняття «предмет дослідження» є вужчим, ніж поняття «об'єкт дослідження». Об'єктами, наприклад, можуть бути методи

виховання, а предметом — тільки одна група цих методів, наприклад методи стимулювання виховання.

Мета дослідження виражає своїм змістом результат, який поставив перед собою дослідник. Формулюючи її, дослідник з'ясовує, який результат передбачає отримати і яким він має бути.

Гіпотеза дослідження — наукове передбачення його результатів. Її формулювання має вказувати на положення, які потребують перевірки у процесі дослідження.

Завдання дослідження є конкретизованою метою. Ними можуть бути: вирішення певних теоретичних питань, що є загальною проблемою (наприклад, з'ясування сутності дидактичного явища, оптимізація його визначення, дослідження ознак); експериментальне вивчення практики вирішення проблеми, виявлення її типового стану, типових недоліків, їх причин, типових ознак передового досвіду тощо; обґрунтування заходів, необхідних для вирішення поставленого завдання; експериментальна перевірка пропонованих заходів щодо відповідності їх критеріям оптимальності; вироблення методичних рекомендацій для тих, хто використовуватиме результати дослідження на практиці.

Організуючи дослідження конкретної педагогічної проблеми, дотримуються такої послідовності:

1. Визначення проблеми дослідження, яка має актуальне, життєве значення.
2. Ґрунтовне, всебічне і глибоке вивчення встановлених наукою фактів, положень, висновків. Під час вивчення літературних джерел з'ясовують головну ідею, позицію автора, особливості наукового доробку з досліджуваної проблеми. Простежують також причину та логіку полеміки автора з іншими дослідниками, особливості його аргументації, виробляють власну думку щодо його позиції. Аналіз проблеми, яка не знайшла відображення в його праці, допоможе чіткіше сформулювати завдання щодо глибшого вивчення проблеми.
3. Вивчення шкільної практики. У процесі аналізу літератури про досвід школи слід з'ясувати, що у вирішенні цієї проблеми вчитель здійснює найуспішніше, з якими труднощами він стикається. Водночас слід

проаналізувати типові недоліки в його роботі з цього питання, головні причини труднощів і недоліків. Важливо знати, чи досягає вчитель успіхів у роботі, раціонально витрачаючи час, чи вони пов'язані з перевантаженням його роботою в одному напрямі на шкоду іншим.

4. Формулювання гіпотези, тобто наукового припущення, ймовірного висновку з дослідження.

5. Здійснення експериментальної роботи.

6. Вивчення передового досвіду.

7. Зіставлення експериментальних даних з масовою практикою.

8. Узагальнення результатів дослідження, формулювання наукових висновків, доведення або спростування гіпотези.

9. Оформлення результатів дослідження, впровадження їх у життя.

Процес і результати науково-педагогічного дослідження фіксують багатьма способами. Для цього використовують такі типи документації, як анкети, плани спостереження, плани здійснення педагогічних експериментів, втілення результатів дослідження в практику, магнітофонні записи, фотокартки, кінострічки, а також протоколи обговорення уроків, виховних заходів та ін., конспекти опрацьованої літератури, архівних матеріалів, описи досвіду роботи шкіл та інших виховних закладів, статистичні дані, математичні обчислення [Фіцула, стор. 34-38]